

**BEZPIECZNY
POLAK**

BEZPIECZNY POLAK

20 marca 2026 r.

KONFERENCJA BEZPIECZNY POLAK 2026

OBIEKTY ZBIOROWEJ OCHRONY

Dylematy inwestycyjne JST województwa opolskiego
w kontekście istniejących wytycznych prawnych.

RAPORT Z WYDARZENIA

Opracowanie raportu: Fundacja Intercogito

Ocena merytoryczna:

Spis treści

WPROWADZENIE

<i>O nas</i>	3
<i>Słowo wstępne</i>	4

O KONFERENCJI

<i>1. Wprowadzenie i znaczenie wydarzenia</i>	6
<i>2. Informacje o wydarzeniu i uczestnicy</i>	7
<i>3. Streszczenie</i>	9

DIAGNOZA

<i>4. Przebieg merytoryczny – pogłębiona analiza paneli i wystąpień</i>	11
<i>5. Główne tezy wydarzenia w ujęciu analitycznym</i>	15
<i>6. Zderzenie ustaleń z konferencji z debatą publiczną i rynkową</i>	17
<i>7. Najważniejsze problemy systemowe i bariery</i>	19
<i>8. Głosy uczestników</i>	21

WNIOSKI I REKOMENDACJE

<i>9. Wnioski strategiczne</i>	24
<i>10. Rekomendacje legislacyjne (ochrona ludności i obrona cywilna)</i>	25
<i>11. Podsumowanie końcowe i zestawienia dodatkowe</i>	27
<i>12. Raport a projekt nowelizacji ustawy</i>	28
<i>Kontakt</i>	29

O nas

Organizator

Fundacja Intercogito

Fundacja Intercogito tworzy przestrzeń do wspólnego, odpowiedzialnego myślenia. Nazwa łączy „inter” – między oraz „cogito” – myślę, bo naszym celem jest łączenie ludzi, środowisk i perspektyw. Działamy jako fundacja parasolowa dla projektów społecznych, edukacyjnych i obywatelskich. Nie uczestniczymy w bieżącym sporze politycznym. Porządkujemy debatę, pilnujemy neutralności i stawiamy na sprawdzone fakty, spokój oraz konkretne wnioski.

*“Budujemy dojrzałą
świadomość społeczną”*

Słowo wstępne

Szanowni Państwo,

oddajemy w Państwa ręce dokument, który jest owocem wyjątkowego spotkania praktyków, ekspertów i decydentów. Jako Fundacja Intercogito, której misją jest tworzenie neutralnej przestrzeni dialogu oraz wspieranie jednostek samorządu terytorialnego, zainicjowaliśmy projekt „Bezpieczny Polak”, by połączyć kompetencje specjalistów z realnymi potrzebami lokalnych społeczności.

Konferencja, która odbyła się 20 marca 2026 roku w Opolu, udowodniła, że w obliczu nowych uwarunkowań prawnych i geopolitycznych to właśnie samorząd znalazł się na pierwszej linii frontu budowy odporności państwa. Wejście w życie ustawy o ochronie ludności i obronie cywilnej domknęło istotną lukę regulacyjną, ale jednocześnie przeniosło ogromną odpowiedzialność na barki wójtów, burmistrzów i starostów.

Niniejszy raport nie jest jedynie zapisem dyskusji. To analityczne spojrzenie na zderzenie litery prawa z rzeczywistością. Znajdą w nim Państwo diagnozę barier infrastrukturalnych, finansowych i kadrowych, ale przede wszystkim konkretne rekomendacje legislacyjne, które wypracowaliśmy wspólnie z Radą Ekspertów. Naszym celem było wskazanie, że skuteczny system ochrony ludności musi opierać się na pragmatyzmie, stabilnym finansowaniu i – co kluczowe – na edukacji samych obywateli.

Dziękuję współgospodarzowi wydarzenia, Senatorowi RP Tadeuszowi Jarmuziewiczowi, oraz wszystkim uczestnikom za merytoryczny wkład i odwagę w formułowaniu bezkompromisowych wniosków. Wierzę, że ten dokument stanie się ważnym głosem w debacie o bezpieczeństwie i realnym wsparciem dla tych, którzy na co dzień dbają o spójność i ochronę mieszkańców naszych „małych ojczyzn”.

*Z poważaniem,
Prezes Fundacji Intercogito*

Słowo wstępne

Od lutego 2022 roku rzeczywistość, także w naszych małych ojczyznach i gminach, wyraźnie się zmieniła. Musimy rozmawiać o zagrożeniach, które jeszcze kilka lat temu wydawały się odległe. Łudzę się w swojej politycznej naiwności, że przynajmniej jeden obszar funkcjonowania państwa uda się ochronić przed upolitycznieniem. Tym obszarem powinno być bezpieczeństwo ludności.

Ustawa o ochronie ludności, mimo swoich mankamentów, jest dobrym punktem wyjścia. Została przyjęta ponad bieżącym sporem politycznym i właśnie w takim duchu powinniśmy dalej pracować nad jej wdrażaniem oraz poprawianiem.

Jako inżynier i absolwent opolskiej uczelni technicznej wiem, że przy rozmowie o schronach pierwszym odruchem jest liczenie: powierzchni, kubatury, zapasów wody, energii i możliwości technicznych. To ważne. Ale równie ważny jest zdrowy rozsądek. Nie zbudujemy z dnia na dzień idealnego systemu ochrony dla wszystkich. Dlatego na początku tej drogi musimy mądrze wykorzystać to, czym już dysponujemy.

Podczas konferencji „Bezpieczny Polak 2026” szczególnie mocno wybrzmiał głos samorządowców. Nie była to wyłącznie rozmowa o pieniądzach. Była to przede wszystkim rozmowa o procedurach, realnych możliwościach, odpowiedzialności, selekcji miejsc schronienia i edukacji mieszkańców. Samorządy nie mogą skutecznie budować bezpieczeństwa, jeżeli środki na ochronę ludności będą zamykane w jednorocznych cyklach finansowania. Fundusze na obronę cywilną powinny mieć charakter stabilny i przechodni.

Współczesne zagrożenia wymagają innego przygotowania niż to, które znamy z dawnych wyobrażeń o wojnie i obronie cywilnej. Dzisiaj kluczowe są odporność społeczna, edukacja, komunikacja i praktyczne przygotowanie mieszkańców. Musimy najpierw przekonać ludzi, że bezpieczeństwo zaczyna się także od ich własnej wiedzy, odpowiedzialności i gotowości do działania.

Oddajemy w Państwa ręce raport, który zbiera najważniejsze wnioski z konferencji. To dokument dla samorządów, służb, administracji rządowej i ustawodawców. Zawiera głos praktyków, którzy na co dzień będą odpowiadać za wdrażanie ochrony ludności w terenie. Zapraszam do lektury. Czas przekuć zdrowy rozsądek w działające prawo.

Tadeusz Jarmuziewicz
Senator RP

Słowo wstępne

Szanowni Państwo,

Najważniejsze, że Raport powstał, a jego kluczową zaletą jest diagnoza, trafne wnioski oraz propozycje dalszego działania.

Raport jest wzorcem do inspirowania innych samorządów oraz organizatorów podobnych wydarzeń.

Każdy z nas i wszyscy razem czujemy potrzebę wspólnego tworzenia systemu ochrony ludności i obrony cywilnej.

Niezależnie od załączonego Raportu namawiam wszystkie samorządy do opracowywania strategii rozwoju bezpieczeństwa lokalnego, jak również do:

- budowania odporności społecznej wymagającej nie tylko aktywności pomocowej, ale wzmacniania relacji międzyludzkich,
- planowania personelu na potrzeby OC, z uwzględnieniem organizacji pozarządowych,
- przygotowania i prowadzenia ćwiczeń i warsztatów oraz innych mechanizmów doskonalących zasoby ludzkie do profesjonalizacji zarządzania kryzysami oraz skutecznej komunikacji ze społeczeństwem na podstawie przyjętych scenariuszy zagrożeń.

z poważaniem

dr inż. Dariusz Marczyński

Ekspert ds. OLiOC oraz ZK

INTERCOGITO
FUNDACJA

Budujemy dojrzałą
świadomość społeczną

BEZPIECZNY
POLAK

TADEUSZ
JARMUZIEWICZ
SENATOR RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Koalicja
Obywatelska

PATRONAT HONOROWY

Wojewoda OPOLSKI
Prezydent

O KONFERENCJI

1. Wprowadzenie i znaczenie wydarzenia

Sytuacja geopolityczna po 2022 roku istotnie zmieniła warunki planowania bezpieczeństwa państwa i wymusiła przebudowę systemu ochrony ludności. Przez wiele lat obrona cywilna w Polsce funkcjonowała w warunkach ograniczonej ciągłości regulacyjnej i organizacyjnej. W efekcie część dawnych schronów, magazynów sprzętu, procedur i struktur organizacyjnych nie odpowiada obecnym scenariuszom zagrożeń, obejmującym konflikty zbrojne, działania hybrydowe, cyberataki, awarie infrastruktury krytycznej oraz ekstremalne zjawiska pogodowe.

Wejście w życie ustawy z 5 grudnia 2024 roku o ochronie ludności i obronie cywilnej domknęło istotną lukę prawną, ale równocześnie przeniosło znaczną część obowiązków wykonawczych na jednostki samorządu terytorialnego. Wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast, starostowie i marszałkowie stali się podstawowymi wykonawcami wielu zadań, których skuteczność zależy od finansowania, procedur, kadr, infrastruktury oraz współpracy ze służbami.

Konferencja w Opolu miała znaczenie praktyczne, ponieważ pozwoliła zestawić założenia ustawowe z doświadczeniami osób odpowiedzialnych za ich wdrażanie w terenie. Opolszczyzna jest regionem z doświadczeniami powodziowymi, a jednocześnie obszarem, który musi uwzględniać również scenariusze związane z zagrożeniami militarnymi, energetycznymi i infrastrukturalnymi. Wydarzenie umożliwiło porównanie perspektywy administracji rządowej, samorządowej, służb, ekspertów i organizatorów.

Znaczenie konferencji polegało przede wszystkim na identyfikacji rozbieżności między zakresem nowych obowiązków a realnymi możliwościami organizacyjnymi, finansowymi i technicznymi samorządów. Dyskusja pokazała, że skuteczność systemu ochrony ludności będzie zależała nie tylko od przepisów, ale również od sposobu ich wdrażania, stabilności finansowania, zdolności operacyjnych oraz praktycznego przygotowania mieszkańców.

2. Informacje o wydarzeniu i uczestnicy

Konferencja odbyła się 20 marca 2026 r. w Auli Politechniki Opolskiej. Organizatorem wydarzenia była Fundacja Intercogito, a w rolę współgospodarza zaangażował się senator RP Tadeusz Jarmuziewicz.

Wydarzenie zgromadziło środowiska, które odpowiadają za różne elementy systemu ochrony ludności: administrację rządową, samorządy, służby mundurowe, ekspertów oraz przedstawicieli nauki. Administrację państwową reprezentowali m.in. przedstawiciele struktur odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i zarządzanie kryzysowe. Głos ustawodawców umożliwił bezpośrednie przekazanie części postulatów do debaty publicznej i prac nad regulacjami. Szczególne znaczenie miał udział samorządowców: przedstawicieli miast, powiatów i gmin, którzy odpowiadają za praktyczne wykonywanie wielu obowiązków wynikających z ustawy. Uzupełnieniem merytorycznym były wypowiedzi przedstawicieli Państwowej Straży Pożarnej, Policji, Wojsk Obrony Terytorialnej oraz ekspertów zajmujących się ochroną ludności i obroną cywilną.

PATRONAT HONOROWY

Agenda Konferencji

OTWARCIE

Przedstawienie programu i celu konferencji. Zapowiedź raportu, sposób zbierania wniosków.

GOŚCIE: Tadeusz Jarmuziewicz (Senator RP – współorganizator), Arkadiusz Wiśniewski (Prezydent Miasta Opole), Tomasz Kostuś (Poseł na Sejm RP), Witold Zembaczyński (Poseł na Sejm RP), Robert Węgrzyn (Członek Zarządu Województwa Opolskiego), st. bryg. dr inż. Dariusz Marczyński (Ekspert ds. Ochrony Ludności), dr hab. inż. Andrzej Marynowicz (Dziekan Wydziału Budownictwa i Architektury Politechniki Opolskiej), Dawid Stojanowicz (Organizator i moderator wydarzenia – Fundacja Intercogito)

OCHRONA LUDNOŚCI I OZO: STAN PRAWNY VS FAKTYCZNY

Definicje i stan faktyczny: co wynika z przepisów, co można poprawić, wskazanie możliwości oraz ograniczeń; stan obiektów i nadzór; ryzyka operacyjne i komunikacyjne.

PANELIŚCI: st. bryg. dr inż. Dariusz Marczyński (Ekspert ds. Ochrony Ludności), Wojciech Grzybowski (Dyrektor Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego w Opolskim Urzędzie Wojewódzkim)

SAMORZĄD NA PIERWSZEJ LINII

Odpowiedzialność, wykonalność, decyzje.

PANELIŚCI: Grzegorz Zawiślak (Burmistrz Prudnika), Piotr Tarapata (Zastępca Burmistrza Brzegu), Roman Kamiński (Zastępca Burmistrza Kluczborka), Dominik Pikos (Wójt Gminy Turawa).

SYSTEM I GOTOWOŚĆ: STANDARDY, KOORDYNACJA, ODPORNOŚĆ

Co jest wykonalne w 12 miesięcy: standardy, rola województwa i JST, edukacja/komunikacja jako multiplikator wdrożenia.

PANELIŚCI: st. bryg. dr inż. Dariusz Marczyński (Ekspert ds. Ochrony Ludności), Radosław Roszkowski (Starosta Powiatu Prudnickiego), ppłk Piotr Klimek (WOT), Tadeusz Jarmuziewicz (Senator RP).

SŁUŻBY W DZIAŁANIU: WSPÓŁDZIAŁANIE Z JST, EWAKUACJA, ZABEZPIECZENIE

Procedury współdziałania, łączność i dowodzenie, ewakuacje, zabezpieczenie obiektów i ludności; gdzie system ma największe wyzwania.

PANELIŚCI: Krzysztof Kliś (ZZK Nysa), bryg. mgr inż. Tomasz Pierzchała (WSB Merito), Sebastian Batko (ZZK Gmina Turawa), Karolina Bejnarowicz (ZZK Miasto Opole), Aleksander Luma (RCB), asp. sztab. Adam Macierzyński (KWP Opole).

3. Streszczenie

Konferencja „Bezpieczny Polak 2026”, zorganizowana 20 marca 2026 roku, stworzyła przestrzeń do bezpośredniej wymiany stanowisk pomiędzy przedstawicielami administracji publicznej, służb, ekspertami oraz samorządowcami odpowiedzialnymi za praktyczne wdrażanie zadań ochrony ludności. Jednym z głównych wniosków była rozbieżność między zakresem obowiązków wynikających z nowych regulacji a aktualnymi możliwościami organizacyjnymi, kadrowymi i finansowymi jednostek samorządu terytorialnego. Uczestnicy wskazywali przede wszystkim na ograniczenia związane z procedurami inwestycyjnymi, planowaniem przestrzennym, zamówieniami publicznymi oraz brakiem wyspecjalizowanych kadr w lokalnych strukturach zarządzania kryzysowego.

Istotnym wnioskiem z konferencji była również potrzeba odejścia od jednolitego traktowania wszystkich jednostek samorządu terytorialnego. Obecne regulacje i wskaźniki pojemności obiektów ochronnych w zbyt małym stopniu uwzględniają różnice między gminami: ich położenie, funkcję, sezonową zmienność liczby ludności, charakter zabudowy, uwarunkowania geologiczne, obecność przemysłu, infrastrukturę krytyczną oraz możliwą rolę recepcyjną wobec ludności ewakuowanej z innych części kraju. Przykład gminy Turawa pokazuje, że gmina turystyczna nie może być oceniana wyłącznie przez pryzmat liczby stałych mieszkańców, jeżeli w sezonie liczba osób przebywających na jej terenie znacząco wzrasta.

W dyskusji podkreślano, że budowa pełnej sieci certyfikowanych obiektów ochronnych dla całej populacji jest zadaniem wieloletnim i kosztownym, wymagającym etapowania oraz wykorzystania istniejących zasobów infrastrukturalnych. W krótkiej perspektywie szczególne znaczenie mają działania możliwe do wdrożenia szybciej: inwentaryzacja i adaptacja istniejących obiektów, stabilne finansowanie wieloletnie, uproszczenie procedur oraz edukacja mieszkańców w zakresie podstawowego przygotowania na sytuacje kryzysowe. Same regulacje prawne nie zapewnią skuteczności systemu bez praktycznych procedur, ćwiczeń, kadr i współpracy między administracją, służbami oraz społecznościami lokalnymi.

DIAGNOZA

BEZPIECZNY POLAK

4. Przebieg merytoryczny - analiza paneli i wystąpień

Ochrona ludności i obiekty zbiorowej ochrony - teoria a praktyka.

Pierwszy panel pokazał różnicę między założeniami szczebla centralnego a możliwościami lokalnymi. Przedstawiciele administracji i eksperci przypomnieli o wieloletnich zaniedbaniach w obszarze obrony cywilnej oraz o ograniczonej dostępności obiektów ochronnych. Jako punkt odniesienia wskazywano państwa, które budowały swoje systemy ochrony ludności przez dekady. W polskich warunkach konieczne jest przyspieszone wdrażanie podstaw systemu, przy jednoczesnym zachowaniu realistycznej oceny możliwości finansowych i organizacyjnych.

W tej części zwracano również uwagę, że w sytuacji poważnego kryzysu część zadań administracji lokalnej ulegnie zmianie. Priorytetem będzie utrzymanie podstawowych funkcji życia zbiorowego: dostaw wody, energii, łączności, informacji, transportu, pomocy medycznej, ewakuacji i zaopatrzenia. Ochrona ludności powinna być więc planowana jako system operacyjny, a nie wyłącznie jako zestaw obowiązków formalnych.

Samorząd na pierwszej linii - odpowiedzialność a wykonalność.

W tej części debaty wskazywano na ograniczenia, z jakimi mierzą się urzędy w mniejszych miejscowościach. Gminy turystyczne, takie jak Turawa, wskazywały na trudność stosowania jednolitych wskaźników ochrony ludności do obszarów, na których liczba osób przebywających sezonowo może znacząco odbiegać od liczby stałych mieszkańców. W takich przypadkach planowanie pojemności obiektów ochronnych wyłącznie na podstawie danych meldunkowych lub stałej populacji nie odzwierciedla rzeczywistego obciążenia gminy w sytuacji kryzysowej. Problem ten pokazuje szerszą potrzebę uwzględniania lokalnego profilu ryzyka, a nie tylko jednolitych norm ustawowych.

Przedstawiciele miast historycznych wskazywali z kolei na tempo i złożoność procedur inwestycyjnych. Adaptacja istniejących terenów lub obiektów do funkcji ochronnych może wymagać uzgodnień konserwatorskich, badań archeologicznych, zmian planistycznych i postępowań administracyjnych. W praktyce oznacza to, że nawet inwestycje uznawane za istotne z punktu widzenia bezpieczeństwa mogą być realizowane w horyzoncie kilkuletnim.

Z debaty wynika, że system ochrony ludności powinien opierać się na wspólnych standardach minimalnych, ale ich wdrażanie musi być różnicowane regionalnie i lokalnie. Innych narzędzi potrzebuje gmina turystyczna, innych gmina z dużym zakładem przemysłowym, innych miasto historyczne z barierami konserwatorskimi, a jeszcze innych jednostka samorządu położona w regionie, który w razie kryzysu może pełnić funkcję zaplecza recepcyjnego. Jednolita norma bez mechanizmu dostosowania do lokalnych warunków może prowadzić do formalnego spełniania wymogów, które nie odpowiadają realnym scenariuszom zagrożeń.

System i gotowość - standaryzacja z uwzględnieniem praktyki.

W panelu dotyczącym systemu i gotowości szczególne znaczenie miała kwestia definicji oraz gradacji obiektów ochronnych. W dyskusji wskazywano, że punkty schronienia powinny być traktowane jako rozwiązania doraźne, służące krótkotrwałej osłonie ludności, a nie jako odpowiednik docelowych obiektów zbiorowej ochrony. Ich rola może być istotna w okresie przejściowym, jednak wymaga jasnego określenia zakresu ochrony, zasad kwalifikacji oraz sposobu komunikowania mieszkańcom ich rzeczywistej funkcji.

W tej części debaty pojawił się również wątek zróżnicowania funkcji poszczególnych regionów w systemie ochrony ludności. Samorządy położone w regionach oddalonych od potencjalnego bezpośredniego kierunku zagrożenia mogą w określonych scenariuszach pełnić funkcję zaplecza recepcyjnego, logistycznego lub ewakuacyjnego dla ludności przemieszczanej z innych części kraju. W takim ujęciu istniejące zasoby, takie jak dawne obiekty wojskowe, budynki o solidnej konstrukcji, infrastruktura publiczna czy tereny możliwe do czasowego zagospodarowania, powinny być analizowane nie tylko pod kątem lokalnej ochrony mieszkańców, ale także jako element szerszego systemu odporności państwa.

Przedstawiciele wojska zwracali natomiast uwagę na konieczność realistycznego planowania współpracy między służbami, samorządem i Wojskami Obrony Terytorialnej. W dyskusji podkreślono, że w sytuacji kryzysowej WOT powinny być traktowane jako istotne wsparcie lokalnych struktur, a nie jako zasób automatycznie wyłączany z regionu. Wniosek ten wzmacnia potrzebę wcześniejszego uzgadniania procedur, kanałów komunikacji i podziału zadań między administracją lokalną, służbami oraz komponentem wojskowym.

Służby w akcji - współpraca i edukacja.

Zamykający panel dotyczył współdziałania służb, komunikacji kryzysowej i zachowania ludności w warunkach chaosu informacyjnego. Podkreślano znaczenie prostych, jednoznacznych komunikatów, przekazywanych przez sprawdzone kanały i instytucje. Dezinformacja może ograniczać skuteczność działań służb, dlatego system ostrzegania powinien być połączony z wcześniejszą edukacją mieszkańców.

W panelu wskazywano również na potrzebę rozróżnienia między schronieniem doraźnym a ewakuacją. Krótkotrwałe zagrożenia, takie jak grad, odłamki, pociski, bezpośrednie skutki eksplozji lub incydenty dronowe, mogą wymagać szybkiego ukrycia się w najbliższym bezpiecznym miejscu. Ewakuacja całych rodzin i dobytku powinna być rozważana w odmiennych scenariuszach: trwałego zagrożenia, utraty możliwości funkcjonowania infrastruktury lub decyzji właściwych służb.

5. Główne tezy wydarzenia

1

Deficyt elastyczności finansowej państwa w odniesieniu do inwestycji samorządowych.

Uczestnicy wskazywali, że budowa, modernizacja i rzetelna inwentaryzacja miejsc schronienia to procesy wieloletnie. Dotacje celowe z budżetu państwa nie powinny być projektowane wyłącznie w logice jednego roku budżetowego, jeżeli mają finansować zadania wymagające przygotowania dokumentacji, uzgodnień, postępowań przetargowych i realizacji inwestycji. Brak mechanizmu środków niewygasających lub wieloletnich gwarancji finansowania ogranicza zdolność samorządów do planowania i może prowadzić do zwrotu niewykorzystanych środków zamiast ich wykorzystania na poprawę bezpieczeństwa.

2

Problem odpowiedzialności prawnej osób podejmujących decyzje w sytuacjach kryzysowych.

Ustawa przewiduje, że organy lokalne mogą być zobowiązane do szybkiego kierowania ludnością, wydawania poleceń ewakuacyjnych, organizowania zasobów i podejmowania decyzji ingerujących w mienie prywatne. Obecne przepisy nie dają jednak wystarczająco jednoznacznej ochrony decyzyjnej w sytuacjach działania w warunkach presji czasu, niepełnych danych i ryzyka dla życia lub zdrowia. Ryzyko późniejszej odpowiedzialności cywilnej, karnej lub dyscyplinarnej może ograniczać gotowość do szybkiego działania.

3

Infrastrukturalny pragmatyzm, rozumiany jako potrzeba wykorzystania istniejących zasobów.

Budowa pełnej sieci nowych, certyfikowanych schronów dla całej populacji jest celem trudnym do osiągnięcia w krótkiej perspektywie z przyczyn finansowych, technicznych i proceduralnych. Dlatego uczestnicy wskazywali na znaczenie adaptacji istniejących piwnic, garaży podziemnych, obiektów publicznych, dawnych obiektów wojskowych i innych przestrzeni, które mogą zapewniać doraźną ochronę przed wybranymi zagrożeniami. Takie podejście nie zastępuje docelowej infrastruktury ochronnej, ale może zwiększyć poziom bezpieczeństwa w okresie przejściowym.

4

Problem kadr.

W mniejszych urzędach zadania z zakresu zarządzania kryzysowego i ochrony ludności często są realizowane przez ograniczoną liczbę pracowników, niekiedy łączących te obowiązki z innymi zadaniami administracyjnymi. Jednocześnie system nie wykorzystuje w pełni doświadczenia emerytowanych funkcjonariuszy, żołnierzy i oficerów służb, którzy mogliby wzmacniać lokalne struktury bezpieczeństwa. Bariery emerytalne i organizacyjne utrudniają przeniesienie ich kompetencji do samorządów.

5

Konieczność systemowej edukacji mieszkańców.

Skuteczność ochrony ludności zależy nie tylko od infrastruktury i procedur, ale również od zachowania obywateli w pierwszych godzinach i dobach kryzysu. Mieszkańcy powinni znać podstawowe zasady przygotowania gospodarstwa domowego, komunikacji, ewakuacji, reagowania na alarmy oraz funkcjonowania w warunkach czasowego braku energii, wody, internetu lub transportu.

6

Potrzeba planowania ochrony ludności według lokalnego profilu ryzyka.

Jednolite wymogi ustawowe mogą pełnić funkcję minimalnego standardu, ale nie powinny zastępować analizy lokalnych uwarunkowań. Gminy różnią się położeniem, sezonowością, strukturą zabudowy, dostępnością infrastruktury, obecnością zakładów przemysłowych, warunkami geologicznymi, doświadczeniami powodziowymi oraz potencjalną rolą recepcyjną. Prawo powinno umożliwiać różne ścieżki osiągania bezpieczeństwa, o ile prowadzą one do realnego zwiększenia ochrony mieszkańców.

6. Ustalenia konferencji na tle debaty publicznej, regulacyjnej i rynkowej

Rozmowy w Opolu koncentrowały się na praktycznych możliwościach wdrażania ochrony ludności. W wielu obszarach wnioski uczestników pozostają zbieżne z problemami opisywanymi w debacie publicznej, analizach instytucjonalnych i stanowiskach rynku.

Kontrowersje wokół aplikacji i punktów schronienia.

Podczas konferencji samorządowcy wskazywali na potrzebę pragmatycznego wykorzystywania istniejących obiektów, w tym piwnic i innych przestrzeni mogących pełnić funkcję tymczasowej osłony. W debacie publicznej koncepcja punktów schronienia budzi jednak kontrowersje, ponieważ część ekspertów zwraca uwagę na ryzyko tworzenia błędnego poczucia bezpieczeństwa, jeżeli miejsca te nie są jednoznacznie opisane pod względem zakresu ochrony.

Państwowa aplikacja „Gdzie się ukryć” oraz działania porządkujące ewidencję obiektów pokazały skalę problemu jakości danych. Korekta liczby obiektów ochronnych wskazała, że wcześniejsze zestawienia mogły obejmować miejsca niespełniające wymaganych kryteriów lub nieprzydatne w praktyce. Jednocześnie projektowane wprowadzenie punktów schronienia do systemu ochrony ludności można traktować jako próbę uporządkowania stanu przejściowego między brakiem ochrony a docelową siecią obiektów ochronnych. Na etapie prac nad raportem oczekiwano na finalny kształt nowelizacji ustawy o ochronie ludności i obronie cywilnej. Jej przyjęcie i podpisanie przez Prezydenta RP pozwala dziś spojrzeć na wnioski z konferencji w pełniejszym kontekście: część postulatów znalazła odzwierciedlenie w nowych rozwiązaniach, jednak istotne deficyty – zwłaszcza dotyczące kadr, edukacji, odpowiedzialności decyzyjnej i lokalnego profilu ryzyka – pozostają nadal otwarte.

Problemy finansowe i presja czasu w ocenach samorządowców.

Postulat uelastycznienia finansowania ochrony ludności pojawiał się zarówno podczas konferencji, jak i w stanowiskach samorządów. Krótkie terminy wydatkowania środków, wymogi Prawa zamówień publicznych oraz konieczność przygotowania dokumentacji ograniczają zdolność gmin do racjonalnego planowania inwestycji.

W warunkach dużej presji czasowej rośnie również ryzyko wzrostu cen sprzętu, usług i robót budowlanych.

Przedłużanie terminów wydatkowania środków może częściowo ograniczać ten problem, ale nie zastępuje systemowego mechanizmu finansowania wieloletniego.

Inwestycje w ochronę ludności powinny być planowane w taki sposób, aby umożliwiały przygotowanie dokumentacji, analizę potrzeb, uzgodnienia, zamówienia i realizację bez konieczności działania wyłącznie w rytmie jednego roku budżetowego.

Rynek deweloperski i zasada podwójnego zastosowania.

Postulat wprowadzania zasady podwójnego zastosowania w nowych budynkach jest zbieżny z kierunkiem działań państwa, ale wymaga uwzględnienia kosztów i praktyki inwestycyjnej. Adaptacja garaży podziemnych, wzmocnienie konstrukcji, zapewnienie wentylacji, łączności i odpowiednich rozwiązań technicznych może zwiększać koszty inwestycji. Z tego względu konieczne jest wyważenie wymogów bezpieczeństwa, przewidywalności regulacyjnej i wpływu na rynek mieszkaniowy.

Raporty o gotowości samorządów.

Problemy kadrowe i organizacyjne zgłaszane podczas konferencji znajdują potwierdzenie w analizach dotyczących gotowości samorządów na sytuacje kryzysowe. Wskazywane są przede wszystkim niedobory wyspecjalizowanego personelu, ograniczone doświadczenie w ćwiczeniach międzyinstytucjonalnych oraz nierównomierna współpraca z organizacjami pozarządowymi, służbami i wojskiem. Dane te pokazują, że wdrożenie ustawy wymaga nie tylko nakładów inwestycyjnych, ale również budowy zdolności organizacyjnych na poziomie lokalnym.

7. Najważniejsze problemy systemowe i bariery

Zestawienie wypowiedzi uczestników konferencji oraz wniosków z debaty publicznej pozwala wskazać następujące bariery systemowe:

Niespójność między trybem kryzysowym a procedurami czasu pokoju.

Samorządy odpowiadają za zadania, które w praktyce dotyczą sytuacji nadzwyczajnych, ale nadal muszą działać w ramach standardowych procedur planistycznych, budowlanych i przetargowych. Procedury te są potrzebne z punktu widzenia przejrzystości i kontroli wydatkowania środków, lecz w obecnym kształcie mogą nie odpowiadać dynamice inwestycji związanych z bezpieczeństwem.

Bariery w wykorzystaniu doświadczenia emerytowanych funkcjonariuszy i żołnierzy.

Wiele gmin nie dysponuje wyspecjalizowanymi kadrami w zakresie zarządzania kryzysowego i ochrony ludności. Jednocześnie na rynku pracy dostępne są osoby z doświadczeniem wojskowym, policyjnym, pożarniczym lub ratowniczym, które mogłyby wzmacniać samorządy. Obecne rozwiązania emerytalne i organizacyjne ograniczają jednak opłacalność podejmowania przez nie pracy w administracji lokalnej.

Ryzyko odpowiedzialności prawnej przy kwalifikowaniu obiektów ochronnych.

Samorządy mogą wstrzymywać się z kwalifikowaniem części istniejących obiektów jako miejsc ochronnych z obawy przed odpowiedzialnością za ich stan techniczny i zakres realnej ochrony. Problem ten wymaga jasnych kryteriów, rozróżnienia poziomów ochrony oraz ochrony prawnej dla urzędników działających zgodnie z procedurą i dostępną wiedzą techniczną.

Niski poziom praktycznego przygotowania mieszkańców na sytuacje kryzysowe.

Brak systemowej edukacji praktycznej zwiększa podatność ludności na dezinformację i utrudnia działanie służb. Przygotowanie mieszkańców powinno obejmować podstawowe zasady postępowania podczas alarmu, blackoutu, przerw w dostawie wody, ewakuacji, czasowego ukrycia się oraz komunikacji z rodziną i sąsiadami.

Brak mechanizmu dostosowania wymogów do lokalnego profilu ryzyka.

Obecny model regulacyjny w zbyt małym stopniu różnicuje obowiązki samorządów w zależności od ich rzeczywistej funkcji, położenia i ekspozycji na określone zagrożenia. Jednolite wskaźniki pojemności OZO są potrzebne jako punkt odniesienia, ale bez mechanizmu lokalnej korekty mogą prowadzić do rozwiązań formalnych, kosztownych i nieadekwatnych do faktycznych potrzeb. System powinien uwzględniać zarówno zagrożenia militarne, jak i powodziowe, przemysłowe, infrastrukturalne, demograficzne oraz recepcyjne.

- **Zmienność demograficzna:** gminy turystyczne i wypoczynkowe, takie jak Turawa, okresowo obsługują znacznie większą liczbę osób niż wynikałoby to z liczby stałych mieszkańców. Planowanie ochrony ludności wyłącznie według stałej populacji może prowadzić do niedoszacowania potrzeb w zakresie ostrzegania, ewakuacji, punktów schronienia, zaopatrzenia i komunikacji kryzysowej.
- **Zróżnicowanie geograficzne i funkcjonalne:** poziom i charakter zagrożeń nie są jednakowe na całym terytorium państwa. Część regionów może wymagać priorytetowego wzmocnienia infrastruktury ochronnej ze względu na położenie strategiczne, obecność infrastruktury krytycznej lub potencjalny kierunek zagrożenia. Inne obszary mogą pełnić przede wszystkim funkcję zaplecza recepcyjnego, logistycznego lub ewakuacyjnego. Prawo powinno dopuszczać takie różnicowanie zadań i sposobów finansowania.
- **Uwarunkowania przestrzenne, geologiczne i konserwatorskie:** miasta o zwartej, historycznej zabudowie lub trudnych warunkach gruntowych mają inne możliwości realizacji inwestycji schronowych niż gminy dysponujące terenami pod nowe obiekty. W takich przypadkach większe znaczenie może mieć adaptacja istniejących piwnic, garaży, obiektów publicznych, dawnych budynków wojskowych lub infrastruktury wielofunkcyjnej.

8. Głosy uczestników

O nieprzygotowaniu systemowym:

„Cóż jeszcze rząd nam samorządowcom do naszego garnuszka wrzuci? Kolejne zadanie, które niestety nie jest do końca przygotowane. (...) To nie sztuka zatrudnić osobę na stanowisku, to sztuka zatrudnić osobę kompetentną z doświadczeniem. Jest wielka luka w systemach zarządzania kryzysowego.”

Grzegorz Zawiślak

Burmistrz Prudnika

O konieczności domowych prób wytrzymałości:

„W weekendowy wieczór odetnijcie w domu główny bezpiecznik i zamknijcie wodę. I tak do następnego piątku. Zróbcie to dzisiaj, nie powiadamiając swoich współmieszkańców. Zobaczycie, co się będzie działo. To jest ta podstawa.”

Wojciech Grzybowski

Dyrektor Wydziału Bezpieczeństwa Urzędu Wojewódzkiego

O edukacji i dojrzałości samorządów:

„Edukacja społeczna, takie jedno hasło mi huczy w głowie cały czas. To znaczy uświadamianie samorządowcom, że stoją na czele tych swoich mikroorganizacji samorządowych, gdzie będą musieli stworzyć dokument pod tytułem strategia zarządzania kryzysowego”

Tadeusz Jarmuziewicz

Senator RP

O postawie wojska terytorialnego:

„Wojska obrony terytorialnej nigdzie stąd nie będą się ruszać w czasie wojny. Zostajemy z państwem do końca tutaj na miejscu i możecie na nas liczyć w każdej sytuacji. Dobry plan dzisiaj jest o wiele lepszy niż doskonały plan jutro.”

ppłk Piotr Klimek

WOT

O logice doraźnej osłony:

„Gdy coś spada mi na głowę, to ja się nie ewakuuję. Ja po prostu chcę się gdzieś schronić, gdziekolwiek. Czy to jest piwnica, czy to jest OZO, to jest nagle, krótkotrwałe zdarzenie.”

Sebastian Batko

ZK Gmina Turawa (były żołnierz jednostek specjalnych)

O ucieczce przed fikcją prawną:

„Nie chcemy tworzyć fikcji na papierze, bo my na końcu ponosimy za to odpowiedzialność prawną.”

Dominik Pikos

Wójt Gminy Turawa

O iluzji ustawowych metraży:

„Ustawowe normy są mrzonką – przy 32 tysiącach mieszkańców Brzegu, jeśli musimy zapewnić 8 tysięcy miejsc w schronach, to ja nie wiem, w której dekadzie to spełnimy.”

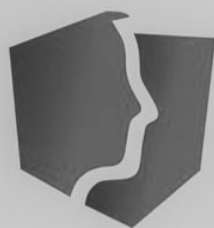
Piotr Tarapata

Zastępca burmistrza Brzegu

INTERCOGITO
FUNDACJA

Budujemy dojrzałą
świadomość społeczną

**BEZPIECZNY
POLAK**

WNIOSKI I REKOMENDACJE

9. Wnioski strategiczne

1

Realistyczne określenie zakresu odpowiedzialności państwa, samorządu i obywatela.

Państwo nie zbuduje w krótkim czasie pełnej sieci profesjonalnych obiektów ochronnych dla całej populacji. Dlatego system ochrony ludności powinien jasno rozdzielać zadania administracji centralnej, samorządów, służb i obywateli. Szczególne znaczenie ma przygotowanie gospodarstw domowych do samodzielnego funkcjonowania przez pierwsze godziny i doby kryzysu, zanim pomoc publiczna będzie mogła dotrzeć do wszystkich potrzebujących.

2

Uproszczenie ścieżki realizacji inwestycji krytycznych.

Znaczne środki publiczne przeznaczane na ochronę ludności mogą nie przynieść oczekiwanych efektów, jeżeli nie zostaną powiązane z procedurami umożliwiającymi ich racjonalne wykorzystanie. Potrzebne są rozwiązania dla inwestycji krytycznych, które skracają czas przygotowania i realizacji, zachowując jednocześnie kontrolę legalności, przejrzystość i bezpieczeństwo wydatkowania środków publicznych.

3

Edukacja społeczna jako podstawowy element odporności

Infrastruktura ochronna jest konieczna, ale sama nie zapewni odporności społecznej. System powinien obejmować praktyczne ćwiczenia, jasne instrukcje dla mieszkańców, edukację dzieci i dorosłych, przygotowanie do blackoutu, podstawy pierwszej pomocy, rozumienie komunikatów alarmowych oraz współpracę sąsiedzką. Edukacja jest jednym z najbardziej dostępnych i najtańszych narzędzi zmniejszania skutków kryzysu.

4

Odejście od jednolitego modelu wdrażania ochrony ludności

Odejście od jednolitego modelu wdrażania ochrony ludności powinno oznaczać powiązanie obowiązków ustawowych z lokalnym profilem ryzyka. Innych narzędzi potrzebuje gmina turystyczna, innych miasto historyczne, innych obszar z infrastrukturą krytyczną, a jeszcze innych region pełniący funkcję recepcyjną. Standardy państwowe powinny wyznaczać minimum bezpieczeństwa, ale sposób ich realizacji musi uwzględniać lokalne warunki, sezonowość, strukturę zabudowy, dostępne zasoby i realne scenariusze zagrożeń.

10. Rekomendacje legislacyjne

Wnioski z konferencji pozwalają sformułować rekomendacje dla rządu, parlamentu i instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie systemu ochrony ludności.

1

Uregulowanie stabilnych, niewygasających źródeł finansowania OLiOC.

Postuluje się zmianę zasad finansowania zadań ochrony ludności w taki sposób, aby inwestycje infrastrukturalne, magazyny kryzysowe, systemy łączności, obiekty ochronne i zadania logistyczne mogły być finansowane w cyklu wieloletnim. Środki powinny mieć charakter niewygasający lub powinny być objęte gwarancją wieloletnią, co umożliwi samorządom przygotowanie dokumentacji, przeprowadzenie postępowań i realizację inwestycji bez presji sztucznego końca roku budżetowego.

2

Wdrożenie mechanizmu „Lex Samorząd” na rzecz weteranów.

Należy rozważyć zmianę przepisów emerytalnych dotyczących byłych funkcjonariuszy, żołnierzy i oficerów służb, którzy podejmują zatrudnienie w jednostkach samorządu terytorialnego przy zadaniach ochrony ludności, obrony cywilnej i zarządzania kryzysowego. Celem powinno być usunięcie barier, które zniechęcają osoby z doświadczeniem operacyjnym do pracy w administracji lokalnej.

3

Wprowadzenie ochrony decyzyjnej włodarzy w sytuacjach kryzysowych.

Ustawodawca powinien doprecyzować zasady odpowiedzialności wójtów, burmistrzów, prezydentów miast i starostów za decyzje podejmowane w warunkach kryzysu, zagrożenia życia lub działania w stanie wyższej konieczności. Ochrona powinna obejmować decyzje podejmowane w dobrej wierze, na podstawie dostępnych informacji, zgodnie z procedurami i w celu ochrony życia, zdrowia lub podstawowego bezpieczeństwa publicznego.

4

Uproszczenie ścieżki inwestycyjnej dla obiektów ochronnych i infrastruktury krytycznej.

Potrzebne jest stworzenie szybszej ścieżki dla inwestycji związanych z ochroną ludności, w tym dla obiektów ochronnych, miejsc doraźnego schronienia, magazynów kryzysowych oraz infrastruktury łączności i zaopatrzenia. Rozwiązanie powinno obejmować uproszczenia planistyczne, budowlane i uzgodnieniowe, przy zachowaniu wymogów bezpieczeństwa technicznego oraz kontroli publicznej.

5

Doprecyzowanie zasad kwalifikowania punktów schronienia.

Należy doprecyzować rozporządzenia wykonawcze i wytyczne techniczne dotyczące punktów schronienia, tak aby samorządy posiadały jasne kryteria kwalifikacji, zakresu ochrony, oznakowania, ewidencjonowania i udostępniania takich miejsc. System powinien chronić urzędników działających zgodnie z wytycznymi, a jednocześnie jasno informować mieszkańców, jakiego rodzaju ochrony można oczekiwać w danym miejscu.

6

Wprowadzenie mechanizmu lokalnego profilu ryzyka w planowaniu ochrony ludności.

Postuluje się wprowadzenie do ustawy mechanizmu lokalnego profilu ryzyka, który pozwoli jednostkom samorządu terytorialnego dostosowywać sposób realizacji zadań ochrony ludności do rzeczywistych uwarunkowań danego obszaru. Profil ten powinien uwzględniać w szczególności: położenie geograficzne, sezonową liczbę osób przebywających na terenie gminy, obecność infrastruktury krytycznej i zakładów przemysłowych, warunki geologiczne, charakter zabudowy, dostępność istniejących obiektów możliwych do adaptacji oraz potencjalną funkcję recepcyjną w przypadku ewakuacji ludności z innych regionów. Jednolite standardy ustawowe powinny wyznaczać minimalny poziom bezpieczeństwa, ale nie powinny zastępować lokalnej analizy ryzyka. Finansowanie zadań ochrony ludności powinno dopuszczać różne priorytety inwestycyjne: budowę lub modernizację obiektów ochronnych, tworzenie punktów schronienia, rozwój infrastruktury recepcyjnej, magazynów kryzysowych, systemów ostrzegania, łączności oraz zaplecza logistycznego. Takie rozwiązanie ograniczyłoby ryzyko formalnego wykonywania przepisów bez realnego zwiększenia bezpieczeństwa mieszkańców.

11. Podsumowanie końcowe i zestawienia dodatkowe

Konferencja „Bezpieczny Polak 2026” pokazała, że skuteczne wdrażanie ochrony ludności i obrony cywilnej wymaga nie tylko nowych regulacji ustawowych, lecz także realnych narzędzi wykonawczych dla samorządów. Uczestnicy debaty wskazywali, że obecny etap budowy systemu ochrony ludności należy traktować jako proces wieloletni, wymagający stabilnego finansowania, jasnych procedur, wzmocnienia kadr, uporządkowania odpowiedzialności oraz praktycznego przygotowania mieszkańców.

Jednym z głównych wniosków raportu jest potrzeba lepszego powiązania wymogów ustawowych z lokalnymi uwarunkowaniami. Gminy różnią się położeniem, strukturą zabudowy, liczbą mieszkańców, sezonową zmiennością populacji, warunkami geologicznymi, obecnością infrastruktury krytycznej, ryzykiem powodziowym, przemysłowym lub militarnym oraz potencjalną funkcją recepcyjną w przypadku ewakuacji ludności z innych regionów. Z tego względu jednolite standardy powinny wyznaczać minimalny poziom bezpieczeństwa, ale sposób ich realizacji powinien wynikać z lokalnego profilu ryzyka.

Raport wskazuje również, że w krótkiej perspektywie szczególne znaczenie mają działania możliwe do wdrożenia szybciej niż budowa pełnej sieci docelowych obiektów ochronnych. Należą do nich: rzetelna inwentaryzacja istniejących zasobów, adaptacja wybranych piwnic, garaży podziemnych i budynków publicznych, rozwój punktów schronienia, tworzenie magazynów kryzysowych, poprawa systemów ostrzegania i łączności, szkolenia urzędników oraz regularna edukacja mieszkańców. Takie działania nie zastępują docelowych inwestycji infrastrukturalnych, ale mogą istotnie zwiększyć poziom bezpieczeństwa w okresie przejściowym.

Warto wskazać również obszar, który nie wybrzmiał szerzej w debacie z uwagi na ograniczenia czasowe konferencji: rozwiązania mobilne, modułowe i czasowo relokowalne jako element uzupełniający lokalny system ochrony ludności. Nie powinny być one traktowane jako alternatywa dla docelowej infrastruktury ochronnej, lecz jako możliwe narzędzie zwiększania zdolności reagowania tam, gdzie budowa stałych obiektów jest czasowo, przestrzennie lub finansowo ograniczona. Dotyczy to w szczególności gmin o zmiennej liczbie ludności, obszarów recepcyjnych, terenów przy infrastrukturze krytycznej, wydarzeń masowych oraz miejsc, w których potrzebne jest szybkie zwiększenie dostępnej pojemności ochronnej. Wymaga to jednak doprecyzowania ich statusu prawnego, zasad certyfikacji, finansowania oraz ujmowania w lokalnych planach ochrony ludności.

12. Nowelizacja ustawy a wnioski z konferencji - co zostało uwzględnione, a co pozostaje otwarte

Nowelizacja ustawy o ochronie ludności i obronie cywilnej z 17 kwietnia 2026 r. potwierdza, że część problemów wskazanych podczas konferencji „Bezpieczny Polak 2026” została dostrzeżona na poziomie centralnym. Zmiany nie podważają wniosków raportu, lecz przeciwnie – wzmacniają jego zasadniczą tezę: skuteczny system ochrony ludności wymaga nie tylko ogólnych obowiązków ustawowych, ale także realnych narzędzi wdrożeniowych dla samorządów, służb, inwestorów, właścicieli obiektów i mieszkańców.

Najbardziej widoczną zmianą jest wprowadzenie do ustawy punktów schronienia. Nowelizacja określa je jako miejsca przydatne do tymczasowego ukrycia ludzi, zapewniające podstawową funkcję ochronną przed nagłymi niebezpiecznymi zjawiskami pogodowymi oraz skutkami użycia konwencjonalnych środków rażenia, w szczególności odłamkami. Jest to rozwiązanie zgodne z jednym z głównych wniosków konferencji: w krótkiej perspektywie państwo i samorządy muszą korzystać nie tylko z docelowych obiektów zbiorowej ochrony, ale także z miejsc, które mogą zapewnić doraźną, podstawową osłonę w sytuacji nagłego zagrożenia. Jednocześnie wymaga to bardzo precyzyjnej komunikacji publicznej. Punkt schronienia nie może być przedstawiany mieszkańcom jako schron ani jako pełnowartościowy obiekt zbiorowej ochrony. Jego rola powinna być jasno opisana: jest to narzędzie tymczasowej osłony, a nie gwarancja pełnego bezpieczeństwa.

Nowelizacja odpowiada również na postulat infrastrukturalnego pragmatyzmu. Przewidziano możliwość stosowania rozwiązań zamiennych dla miejsc doraźnego schronienia, jeżeli zapewniają one funkcje ochronne umożliwiające organizację takiego miejsca. Doprecyzowano także zasady dotyczące kondygnacji podziemnych, garaży podziemnych i budynków użyteczności publicznej. Oznacza to, że ustawodawca dostrzegł konieczność wykorzystania istniejących i projektowanych zasobów budowlanych, a nie wyłącznie budowy nowych, idealnych obiektów ochronnych. To ważny kierunek, szczególnie dla samorządów działających w warunkach ograniczonego czasu, środków finansowych, dostępności terenów i uwarunkowań konserwatorskich.

Istotne znaczenie mają także zmiany dotyczące finansowania. Program Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej ma być opracowywany na okres pięciu lat, a w jego ramach mają być wykazywane limity wydatków na inwestycje budowlane o charakterze wieloletnim. Nowelizacja przewiduje również mechanizm zgody na zaciąganie zobowiązań na kolejne lata dla inwestycji ujętych w wykazach. To częściowa odpowiedź na problem, który bardzo mocno wybrzmiał podczas konferencji: poważnych inwestycji ochronnych nie da się racjonalnie planować wyłącznie w rytmie jednego roku budżetowego. Jednocześnie należy podkreślić, że samo wprowadzenie pięcioletniego programu nie rozwiązuje automatycznie problemu stabilności finansowania. Kluczowe będzie to, czy samorządy otrzymają przewidywalne harmonogramy, jasne zasady kwalifikowania inwestycji, możliwość przygotowania dokumentacji oraz realne wsparcie eksperckie.

Nowelizacja wprowadza również wyłączenie stosowania Prawa zamówień publicznych do części zamówień bezpośrednio służących realizacji zadań ochrony ludności i obrony cywilnej, między innymi w zakresie schronienia, łączności, komunikacji, systemów alarmowania, wykrywania zagrożeń oraz infrastruktury medycznej podwójnego zastosowania. Jest to odpowiedź na postulat przyspieszenia inwestycji krytycznych. Równocześnie ustawa przewiduje obowiązek publikacji informacji w Biuletynie Informacji Publicznej, zapewnienia przejrzystości, równego traktowania podmiotów oraz mechanizmy ograniczające konflikt interesów. Ten kierunek należy ocenić jako właściwy, pod warunkiem że uproszczenie procedur nie stanie się pretekstem do ograniczenia kontroli społecznej nad wydatkowaniem środków publicznych. W obszarze bezpieczeństwa szybkość działania jest potrzebna, ale zaufanie publiczne jest również ważne.

Część wniosków z konferencji pozostaje jednak nadal otwarta. Nowelizacja porządkuje Ewidencję Obrony Cywilnej, przydziały mobilizacyjne i zasady powoływania do służby w obronie cywilnej, ale nie rozwiązuje w pełni problemu kadr w jednostkach samorządu terytorialnego. Aktualny pozostaje postulat szerszego wykorzystania doświadczenia emerytowanych funkcjonariuszy, żołnierzy, strażaków i ratowników w lokalnych strukturach bezpieczeństwa, a także postulat ochrony decyzyjnej włodarzy podejmujących działania w warunkach presji czasu, niepełnych informacji i zagrożenia życia lub zdrowia mieszkańców. Nadal otwarta pozostaje również kwestia systemowej edukacji obywateli. Nowelizacja rozszerza możliwości prowadzenia szkoleń, ale nie czyni z masowej edukacji mieszkańców centralnego elementu systemu, choć to właśnie wiedza, nawyki i przygotowanie gospodarstw domowych decydują o odporności społecznej w pierwszych godzinach kryzysu.

Nowelizacja jest więc ważnym krokiem w stronę większego realizmu. Wprowadza rozwiązania, które odpowiadają na część barier wskazanych przez samorządy i ekspertów: punkty schronienia, rozwiązania zamiennie dla miejsc doraźnego schronienia, planowanie inwestycji wieloletnich oraz uproszczenie części procedur zamówieniowych. Nie zamyka jednak debaty o ochronie ludności. Przeciwnie – przesuwają ją na kolejny etap: praktycznego wdrożenia, jakości aktów wykonawczych, przejrzystości wydatkowania środków, odpowiedzialności decyzyjnej, edukacji mieszkańców oraz dostosowania zadań do lokalnego profilu ryzyka.

INTERCOGITO FUNDACJA

Tworzymy neutralną przestrzeń dialogu i edukacji.

Wspieramy JST w obszarze bezpieczeństwa publicznego, łącząc kompetencje ekspertów z praktyką samorządów.

BEZPIECZNY POLAK

Bezpieczny Polak to cykl konferencji i inicjatyw edukacyjnych dedykowanych wzmacnianiu bezpieczeństwa publicznego w Polsce. Projekt łączy jednostki samorządu terytorialnego, służby mundurowe oraz ekspertów w celu wypracowania praktycznych rozwiązań w zakresie ochrony ludności i zarządzania kryzysowego.

bezpiecznypolak.info

Dawid Stojanowicz

+48 533 867 610

Łukasz Ratajczak

+48 533 352 420

Michał Ratajszczak

+48 533 311 548

biuro@intercogito.pl

intercogito.pl